

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Кафедра екології та технологій захисту навколишнього середовища

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

«Організація управління в екологічній діяльності»

Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	101 Екологія
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма	«Екологія»
Статус	обов'язкова
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Форма підсумкового контролю	іспит
Термін викладання	8-й семестр (15 чверть)
Мова викладання	українська
Викладачі	доц. Кулікова Дар'я Володимирівна, ст. викл. Рудченко Андрій Геннадійович

Силабус призначено для допомоги опанування студентом навчального контенту з дисципліни, підготовки та проходження контрольних заходів.

Опис навчальної дисципліни.

Назва: «Організація управління в екологічній діяльності»

Код: Ф22

Галузь: 10 «Природничі науки»

Тип: обов'язкова

Кількість встановлених кредитів: 4

Курс: 4-й

Семестр вивчення: 8-й

Рівень вищої освіти: Бакалавр

Кількість годин: 120

Викладачі:

- Дар'я Володимирівна Кулікова, кандидатка технічних наук, доцентка кафедри екології та технологій захисту навколишнього середовища, тел. (056) 754-00-16,

kulikova.d.v@nmu.one, <https://ecology.nmu.org.ua/ua/Personal/Kulikova.php>;

- Андрій Геннадійович Рудченко, старший викладач кафедри екології та технологій захисту навколишнього середовища, тел. (056) 754-00-16, rudchenko.a.g.@nmu.one, <http://ecology.nmu.org.ua/ua/Personal/Rudchenko.php>.

Результати навчання. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами. Використовувати принципи управління, на яких базується система екологічної безпеки.

Форми організації занять.

- Навчальні заняття – лекції.
- Практична підготовка – семінарські заняття.
- Самостійна робота – підготовка до навчальних занять.
- Контрольні заходи – виконання завдань під час семінарських занять, виконання ККР під час екзамену.

Мета дисципліни. Формування у майбутніх фахівців умінь та компетентностей для забезпечення застосування теоретичних знань і практичних навичок щодо ефективної організації системи управління в природоохоронній сфері з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також усвідомлення нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог стандартизованих методик і відповідних нормативно-правових документів.

Календарно-тематичний план.

Тематичний план та розподіл обсягу часу з дисципліни «Організація управління в екологічній діяльності»

Курси, чверті	Тижні (15 тижнів)	Види, тематика навчальних занять, шифри та зміст результатів навчання за дисципліною	Обсяг, години		
			аудит.	самос- тійна	разом
4 курс, 15 чверть		Лекції			
	17-18	1. Природоохоронна діяльність: загальні поняття Сутність природоохоронної діяльності та заходів. Організаційне забезпечення управління природоохоронною діяльністю. Організація та управління природоохоронною діяльністю	4	60	90
	19-20	2. Управління природоохоронною діяльністю. Принципи управління природоохоронною діяльністю. Функції управління у природоохоронній сфері. Методи управління природоохоронною діяльністю. Екологічна політика та її реалізація в Україні	4		
	21-23	3. Система управління природоохоронною діяльністю в Україні Державне екологічне управління. Органи екологічного управління та нагляду. Громадський контроль та громадські рухи	6		
	24-27	4. Екологічний менеджмент на підприємствах Система екологічного менеджменту на підприємствах та вимоги стандартів щодо системи екологічного менеджменту. Міжнародні стандарти систем екологічного менеджменту на підприємствах та компаніях ISO 14000. Спеціальні функції екологічного менеджменту на підприємствах	8		
	28-30	5. Міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля Міжнародні об'єкти охорони навколишнього природного середовища. Основні принципи міжнародного екологічного співробітництва. Основні міжнародні організації в екологічній галузі. Функції та задачі міжнародних екологічних органів. Міжнародний громадський екологічний рух та екологічні фонди	6		
	31	Контрольні заходи	2		
		Семінарські заняття			
	17-18	1. Законодавство в галузі охорони природи	2	15	30
	19-20	2. Громадські організації та рухи в галузі охорони довкілля	2		
	21-24	3. Міжнародне співробітництво в галузі екології	3		
25-26	4. Адміністративна реформа управління в сфері охорони природи та раціонального природокористування	2			
27-28	5. Регіональне управління якістю навколишнього середовища	2			
29-30	6. Міжнародні стандарти систем екологічного	2			

Курси, чверті	Тижні (15 тижнів)	Види, тематика навчальних занять, шифри та зміст результатів навчання за дисципліною	Обсяг, години		
			аудит.	самос- тійна	разом
		менеджменту			
	31	Контрольні заходи	2		
Контроль підсумковий, 15 чверть – іспит		Разом	45	75	120
		Лекції	30	60	90
		Семінарські заняття	15	15	30

Заплановані види навчальної діяльності та методи викладання.

Лекції – ілюстративно-наочне навчання (пояснення, бесіда, мультимедійна презентація).

Семінарські заняття – словесні та практичні методи навчання на базі кафедри екології та ТЗНС (виконання завдань під час семінарських занять).

Самостійна робота – (індивідуальні контрольні вправи – особистісно-орієнтовані з елементами дистанційної форми).

Використовується комп'ютерне та мультимедійне обладнання. Дистанційна платформа Moodle.

Результати вивчення дисципліни.

Очікувані результати освоєння дисципліни зводяться до наступних навичок і умінь:

- Знати основні поняття та рівні управління природоохоронною діяльністю.
- Знати стратегічні напрями державної політики в природоохоронній галузі та основні заходи щодо її реалізації.
- Вміти обирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань з екологічних проблем.
- Знати головні функції та засади громадського природоохоронного контролю та нагляду.
- Знати основи екологічної політики на різних рівнях управління.
- Знати основні принципи управління природоохоронною діяльністю.
- Знати функції та задачі органів екологічного управління та нагляду.
- Знати функції екологічного управління на підприємствах.
- Вміти, використовуючи знання законодавчих, нормативно-правових актів, національних і міжнародних стандартів, аналізувати стан системи екологічного менеджменту на підприємствах, в організаціях, установах.
- Вміти застосовувати науково-обґрунтовані технічні та організаційні заходи щодо зменшення негативного впливу промисловості на довкілля.

Література для вивчення дисципліни.

Базова

- 1 Організація управління в екологічній діяльності [Текст]: підруч. / Н. В. Максименко, В. В. Задніпровський, Р. О. Квартенко; вид. 3-тє, перероб. і доп. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 282 с.
- 2 Шевчук, Ю.М. Екологічне управління [Текст]: підруч. /В.Я. Шевчук, Ю.М.Саталкін, Г.О. Білявський. – Київ: Либідь, 2004. – 432 с.
- 3 Гетьман, А.П. Організаційно–правовий механізм охорони навколишнього природного середовища [Текст] / А.П. Гетьман // Екологічне право й охорона природи. – 2014. – С.119–128.
- 4 Шмандій, В.М. Управління природоохоронною діяльністю [Текст]: навч. пос. / В.М. Шмандій, І.О. Солошич. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 296 с.
- 5 Ігнат'єва, І.А. Корпоративне управління [Текст]: підручник / І.А. Ігнат'єва, О.І. Гарафонова. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 600 с.
- 6 ДСТУ ISO 14001:2015 (ISO 14001:2015, IDT). Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування. Видання офіційне. – Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016.
- 7 Екологічна модернізація в системі природно–техногенної та екологічної безпеки / [М.А. Хвесик, А.В. Степаненко, Г.О. Обиход та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М.А. Хвесика. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2016.– 455 с.

Додаткова

- 1 Кіндюк, Б.В., Бизова М.Б. Організація управління в природоохоронній діяльності [Текст]: консп. лекцій / Б.В. Кіндюк, М.Б. Бизова. – Одеса: Наука і техніка, 2006.– 232 с.
- 2 Менеджмент організацій [Текст]: підруч. / під ред. Л.І. Федулової – К.: Либідь, 2003. – 448 с.
- 3 Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- 4 Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]: Закон України № 1264–ХІІ від 25.06.1991 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
- 5 Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція); Ратифіковано Законом України N 832–XIV (832–14) від 06.07.99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_015
- 6 Декларація Ріо–де–Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку [Електронний ресурс] : міжнародний документ від 14.06.1992 . – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_455
- 7 Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики [Електронний ресурс]: Постанова КМУ №996 від 03.11.2019 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF145>
- 8 Положення про Громадську раду при Міністерстві екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.menr.gov.ua/index.php/public/rada/647-polozhennia-pro-hromadsku-radu-pri-ministerstvi-ekolohii-ta-prirodnykh-resursiv-ukrainy>

- 9 Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]: розпорядження КМУ №616-р від 31 травня 2017 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-%D1%80>
- 10 Хартія підприємницької діяльності в інтересах сталого розвитку. Принципи природоохоронної політики [Електронний ресурс]: Міжнародна торгівельна палата, ICC Business Charter for Sustainable Development – Режим доступу: https://www.iisd.org/business/tools/principles_icc.aspx
- 11 Вічевич, А. М. Екологічний маркетинг [Текст]: нав, пос./ А. М. Вічевич, Т. В. Вайданич, І. І. Дідович, А. П. Дідович. — Львів: УкрДЛТУ, 2002. — 248 с. 146

Інформаційні ресурси

1. <https://mepr.gov.ua>
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-п#Text>
3. <https://adm.dp.gov.ua/dniprooda/pro-oda/departamenti-ta-upravlinnya/departament-ekologiyi-ta-prirodnih-resursiv>
4. <https://www.dei.gov.ua>

Політика виставлення балів.

Виставлення балів ґрунтується на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами, яка також використовується для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховуються, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

Критерії оцінювання.

Робота оцінюється на **відмінно** (90–100), якщо студент виявив підвищений рівень засвоєння обсягу знань і набуття вмінь, якісно та в повному обсязі виконав завдання. До того ж було підтверджено залучення ним навчального матеріалу на рівні творчого використання; причому завдання виконано ретельно й самостійно, матеріал викладено в логічній послідовності, відсутність мовних помилок, а власні висновки студента відповідають темі практичного завдання.

Робота заслуговує на оцінку **добре** (74–89) в тому разі, коли студент

показав оволодіння достатнім обсягом знань і вмінь під час виконання завдання; продемонстрував самостійність в отриманні розрахунково-аналітичних даних, точність і чіткість мови, при цьому в роботі не було зафіксовано помилок, а власні висновки студента відповідають темі практичного завдання.

Робота оцінюється на **задовільно** (60–73), коли в поданому студентом матеріалі виявлено змістові й лексичні помилки, зміст роботи викладено не завжди чітко й логічно, але студент виконав розрахунки та виявив знання й уміння в межах навчальної програми.

Робота заслуговує на оцінку **незадовільно** (0–59) з можливістю її повторного виконання, якщо поданий студентом матеріал не відповідає темі завдання, у ньому допущено принципові змістові й лексичні помилки, розрахунки не здійснено, тобто студент не виявив певних знань і вмінь.

Форми оцінювання.

Поточний контроль:

- лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання контрольних конкретизованих завдань – тестування, опитування;
- семінарські заняття оцінюються якістю виконання контрольного завдання.

Підсумковий контроль – виконання комплексної контрольної роботи під час іспиту у письмовій формі.

Питання до іспиту.

1. Дайте визначення терміну «природоохоронна діяльність» та наведіть приклади великомасштабної та локальної природоохоронної діяльності.
2. Яку діяльність та заходи включає природоохоронна діяльність?
3. За якими напрямками в Україні проводиться природоохоронна діяльність? Наведіть порівняльну оцінку напрямків діяльності, що проводиться в Україні та в країнах ЄС.
4. Дайте визначення терміну «організація». Що являють собою неформальні організації?
5. З яких основних елементів складається внутрішня структура організації? Яким чином внутрішня структура організації пов'язується з природоохоронною діяльністю?
6. Що таке організаційна структура організації та які фактори враховуються при її розробці?
7. Якими зв'язками підтримуються відношення між елементами структури управління? У чому проявляється суть вертикальних та горизонтальних зв'язків?
8. Які відмінності існують між механістичними та органічними типами організаційних структур?
9. Чи впливають масштаби природоохоронної діяльності підприємства на тип організаційної структури управління?
10. Запропонуйте тип організаційної структури управління підприємства. Обґрунтуйте відповідь за умови, що у її складі повинна бути природоохоронна служба.
11. Як технології виробництва підприємства впливають на навколишнє середовище? В чому проявляється негативна дія недосконалих технологій?

12. Який існує зв'язок між екологічним вихованням і екологічною свідомістю працівників підприємства та впливом діяльності цього підприємства на довкілля?
13. В чому проявляється дія зовнішніх факторів на організацію? Яке місце в цьому займають фактори екологічної спрямованості?
14. Дайте визначення поняття «управління» та розкрийте його суть.
15. Охарактеризуйте суб'єкт і об'єкт управління як складові системи управління.
16. Що таке «управлінське рішення»? Наведіть приклад управлінського рішення відносно охорони довкілля.
17. Охарактеризуйте загальні та специфічні функції управління.
18. Розкрийте суть організаційної діяльності як функції управління.
19. Як трактується термін «управління природоохоронною діяльністю»? Обґрунтуйте зв'язок управління природоохоронною діяльністю із загальною системою управління організацією.
20. Визначте спільні ознаки та відмінності між екологічним управлінням та екологічним менеджментом.
21. Розкрийте суть поняття «організація у сфері управління природоохоронною діяльністю».
22. Розкрийте суть поняття принципів управління природоохоронною діяльністю.
23. Охарактеризуйте основні принципи екологічного управління
24. Приведіть визначення функцій управління у сфері природокористування та охорони довкілля
25. Що включають функції попереднього, оперативного і завершального управління?
26. Охарактеризуйте загальні функції екологічного управління.
27. Розкрийте суть спеціальних функцій екологічного управління.
28. Які методи управління природоохоронною діяльністю використовуються в Україні? Приведіть їх характеристику та висловіть свою думку щодо ефективності їх застосування.
29. Сформулюйте поняття «екологічна політика». Які існують види екополітики ?
30. Які нормативно–правові документи є основою для розробки та реалізації екологічної політики?
31. Визначте суб'єктів та об'єктів екополітики в Україні.
32. Які цілі державної екополітики визначаються її стратегією на період до 2030 року?
33. Що таке регіональна екологічна політика? Сформулюйте своє бачення регіональної екополітики регіону свого помешкання.
34. Яка структура органів загальнодержавного рівня регулювання природоохоронних відносин в Україні?
35. В чому полягають компетенції Верховної Ради України у галузі регулювання відносин щодо охорони навколишнього природного середовища?
36. Вкажіть напрямки діяльності у природоохоронній сфері Кабінета Міністрів України.
37. Охарактеризуйте компетенції та повноваження сільських, селищних, міських рад у сфері охорони навколишнього середовища.
38. Які структурні підрозділи у сфері екології та природних ресурсів створюються в ОДА ? Наведіть перелік завдань щодо їх діяльності по охороні довкілля та раціонального використання природних ресурсів.
39. Охарактеризуйте основні завдання Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.
40. Визначте основні функції Міндовкілля у сфері екологічної безпеки, поводження з відходами.
41. Визначте основні функції Міндовкілля у сфері охорони атмосферного повітря.
42. Визначте основні функції Міндовкілля у сфері збереження озонового шару.

43. Визначте основні функції Міндовкілья у сфері регулювання негативного антропогенного впливу на зміні клімату.
44. Визначте основні функції Міндовкілья у сфері раціонального використання, відтворення і охорони об'єктів тваринного і рослинного світу.
45. Визначте основні функції Міндовкілья у сфері організації, охорони та використання природно-заповідного фонду.
46. Визначте основні функції Міндовкілья у сфері охорони та відтворення вод, раціонального використання водних ресурсів.
47. Визначте основні функції Міндовкілья у сфері розвитку водного господарства.
48. Визначте основні функції Міндовкілья у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.
49. Визначте основні функції Міндовкілья у сфері контролю за дотриманням природоохоронного законодавства
50. Охарактеризуйте департаменти екології та природних ресурсів в областях.
51. Охарактеризуйте основні завдання департаментів екології та природних ресурсів.
52. Охарактеризуйте Державну екологічну інспекцію.
53. Дайте визначення основним функціям та завданням Державної екологічної інспекції України.
54. Охарактеризуйте поняття корпорації. Приведіть приклади відомих вам корпорацій.
55. Що являє собою система корпоративного екологічного управління? Поясніть її суть.
56. Визначте зв'язок корпоративного екологічного управління з корпоративним екологічним менеджментом та із загальною системою корпоративного управління.
57. Для яких цілей призначені міжнародні стандарти серії ISO 14000 та ДСТУ ISO 14000?
58. Охарактеризуйте основні положення стандарту ДСТУ ISO 14001:2015. Що передбачає діяльність, яка відповідає напрямкам: лідерство, планування, забезпечення, функціонування, оцінка результатів діяльності, поліпшення?
59. В чому полягає оцінка характеристик екологічності організації як спеціальної функції КЕУ?
60. Розкрийте суть поняття «оцінка життєвого циклу продукції» за стандартом ДСТУ ISO 14001:2015.
61. В чому полягає екологічне маркування і сертифікація продукції і послуг?
62. Охарактеризуйте суть екологічного аудиту, що проводиться в організації.
63. Визначте особливості корпоративного екологічного маркетинга.
64. Що таке «екологічний інжиніринг»? Які завдання ставляться щодо екоінжинірингу?
65. Як застосовується лізинг у екологічній діяльності організації?
66. Для чого призначається екологічне страхування? В чому полягає його суть?
67. В чому полягають завдання екологічної модернізації виробничої системи підприємства? Які технології рекомендуються для впровадження в промисловій організації при проведенні екологічної модернізації?
68. Охарактеризуйте диференційований, інтегрований та змішаний типи організаційної діяльності екологічного підрозділу підприємства.
69. Охарактеризуйте і напрямки участі громадян та їх об'єднань в екологічному управлінні згідно національних та міжнародних правових актів.
70. Назвіть форми участі громадськості в управлінні охороною довкілля.
71. В чому полягають права громадських природоохоронних організацій згідно законодавства України?

72. У яких сферах державної політики проводиться діяльність Громадської ради при Міндовкіллі України?
73. Який склад Громадської ради при Міндовкіллі України?
74. Дайте класифікацію об'єктів охорони навколишнього природного середовища.
75. Які об'єкти відносяться до міжнародних?
76. Прокоментуйте основні принципи міжнародного екологічного співробітництва.
77. Дайте стислу характеристику екологічній діяльності міжнародних організацій.
78. Охарактеризуйте основні екологічні міжнародні фонди.
79. Яка роль України в сучасному міжнародному руху зі збереження довкілля?